

Rapport om det psykiske arbejdsmiljø

Fiskerne mærker presset hver dag

Arbejds miljø

Det psykiske arbejdsmiljø er presset af regler og meldinger

Af René Dandanell

Det er ikke fordi fiskerne ikke vil leve op til de regler, de arbejder under, men det kan være ganske svært at leve op til alle regler og love. Derfor er fiskerne – som det også beskrives i rapporten "Omvæltninger og psykisk arbejdsmiljø i fiskeriet" – nervøse for, når de nærmer sig havn, at de har begået en lille fejl, der ender ud med en bøde i 5.000 kroners størrelsen eller mere. Det er den frygt i dagligdagen, der nærer fiskerne, og derfor var fiskeriforeningsformand i Hanstholm, Jan N. Hansen, også en af fortalere for at få kigget nærmere på de psykiske arbejdsforhold indenfor fiskeriet.

- Det startede på vores egen generalforsamling, hvor jeg sagde, at fiskerne levede med et stort krydspres, siger Jan N. Hansen, formand for Hanstholm Fiskeriforening.

Det er især de mange meldinger til myndighederne, der giver problemerne. Og det er ikke fordi fiskerne ikke vil leve op til reglerne, men det er yderst svært at opfylde alt til punkt og prikke.

Jan N. Hansen fremdrager i samme åndedrag to eksempler fra denne uge, hvor to fiskere har fået 5.000 kroner i bøde på grund af en fejl. Den ene havde ikke fået meddelt kontrollen, at han havde over 300 kg af en art, der er omfattet af en forvaltningsplan, mens den anden havde foretaget alle meldinger bortset lige fra en enkelt melding.

- Han laver alle de meldinger han skal, har kamera overvågning og skriver i e-logen for hvert træk men han havde bare ikke lige fået meldt til, at han havde over 2.000 kilo torsk, fortæller Jan N. Hansen.

Påvirkningen

Fiskeriet – og landbruget – har i mange år været udnævnt som et frit erhverv. Men for begge

områdets vedkommende er reglerne og rammerne i dag snærende, og i rapporten "Omvæltninger og psykisk arbejdsmiljø i fiskeriet" nævnes en række punkter, der har indflydelse på hverdagen. Udover internationale og nationale regler spiller også økonomien en væsentlig rolle. For når indsatsen heller ikke følges af aflønningen, så er der sværere at holde humøret oppe. Og det bliver heller ikke nemmere, når nu samfundet hele tiden retter kritik af erhvervets måde at håndtere fiskeriet

på. Og det selvom fiskerne synes, at de forsøger på bedste vis at fiske bæredygtigt.

Derfor er den nye rapport også et arbejdsredskab for erhvervet, mener Jan N. Hansen. Han peger på, at myndighederne og politikere bør nærlæse rapporten. For deres måde at agere på har en psykisk påvirkning af arbejdsmiljøet indenfor fiskeriet.

- Det er fiskernes egne udsagn, og det skal man lægge mærke til. De har jo siddet og sagt det, der er træls for dem, siger Jan N. Hansen.

Vil gerne

På flere måder påvirkes fiskerne i dagligdagen. Usikkerheden omkring adgangen til norsk zone, som de seneste år har været til diskussion, og fastsættelsen af kvoten ved hvert eneste års start af tobisfiskeri, påvirker psyken.

Ny teknologi er et andet område, hvor fiskerne også påvirkes, hvis det ikke lige virker.

- Det, der er allerhårdest for folk, er, når der kommer nye systemer. Når folk skal sende ind på en ny måde, og det så ikke virker, så er det rigtig frustrerende.

De bliver frustreret, når de skal lave meldinger på nogle telefoner, hvor de ikke har telefondækning. Det er jo ikke, fordi de ikke vil, siger Jan N. Hansen.

I undersøgelsen deltog fiskere fra Hanstholm, Esbjerg, Hvide Sande, Hirtshals, Hundested, Skagen, Gilleleje samt fiskere fra forskellige havne i Kreds Øst.

At det psykiske arbejdsmiljø er vigtigt blev udtrykt af et af de lokale medlemmer af fiskeriforeningen i Hanstholm, der deltog i mødet.

- Det her er noget af det bedste, der nogensinde er lavet, for det, der bliver skrevet om, er noget af det der rører os. Endelig var der nogen, der tog hensyn til, hvordan vi har det ude på vores arbejdsplads, var en af de kommentar jeg fik fra en af deltagerne fortæller Jan N. Hansen.

Kritik af rapporten

Hvis man tager de kritiske briller på i forhold til rapporten, så er det selvsagt ærgerligt, der ikke er flere fiskere med i undersøgelsen. Men alle har fået budet.

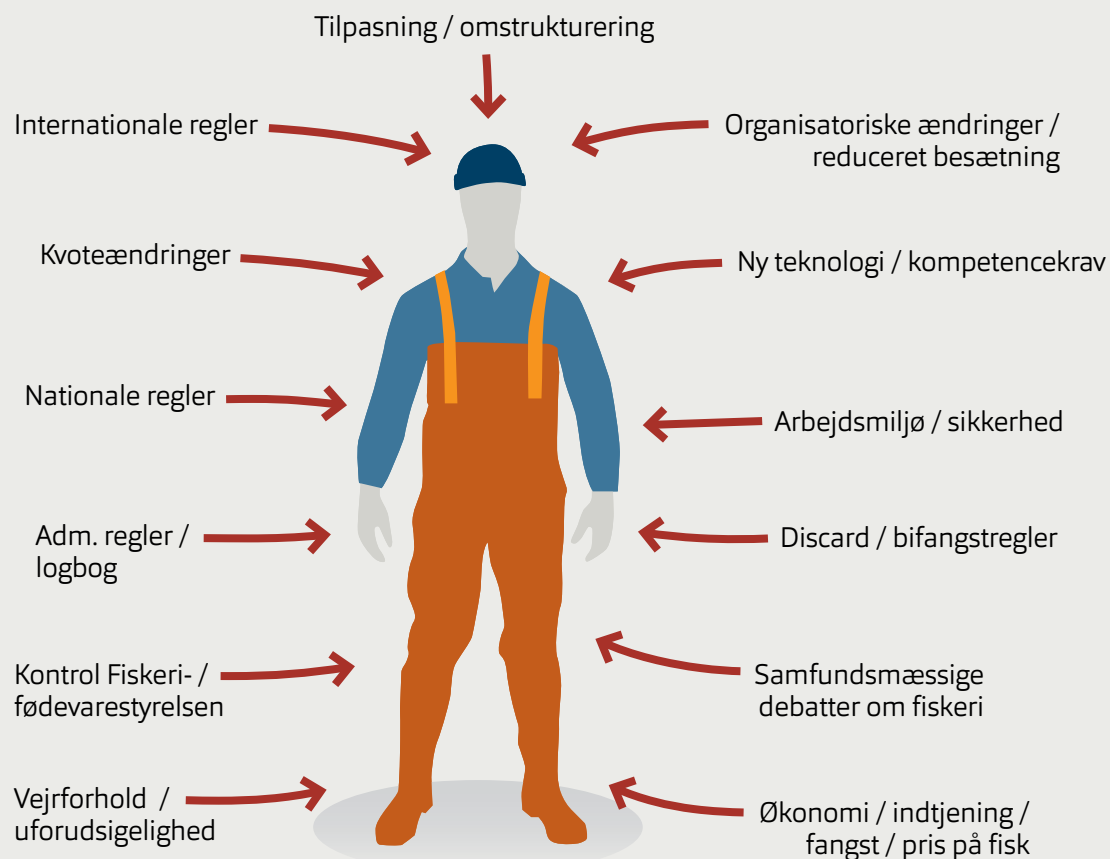
- Jeg synes, det er en rigtig god måde at få fat i fiskerne på. Som udgangspunkt synes jeg det er godt, at få fokus på det, konstaterer Jan N. Hansen og selvom der kan stilles spørgsmål til antallet af deltagende fiskere, så giver svarene ganske godt udtryk for, hvad hovedparten af fiskerne går med i tankerne.

Rapporten er et pilotprojekt, der i første omgang peger i en retning. Og der bør ifølge Jan N. Hansen arbejdes videre med det psykiske arbejdsmiljø.

- Der er mange gode ting i den, som jeg også synes Danmarks Fiskeriforening skal tage hånd om. Man bør også sende rapporten til myndighederne, så de kan prøve at læse den igennem og se, hvordan det påvirker fiskerne, det regelsæt de laver, siger Jan N. Hansen.

Hvad presser fiskeren?

Forandringer på arbejdspladsen og i arbejdslivet kan have betydelige negative konsekvenser. Nogle opleves positivt mens andre opleves negativt. Her er vist en række emneområder, der påvirker fiskerens dagligdag. Kilde: Omvæltninger og det psykiske arbejdsmiljø i fiskeriet - i ord og tal 2015.

To rapporter fra projektet

Undersøgelsen "omvæltninger og det psykiske arbejdsmiljø i fiskeriet – i ord og tal" er baseret på såkaldte fokus-gruppe interview med brug af 17 dialogkort. Dialogkortene har været med til at sætte diskussioner mellem deltagerne i gang, og det har ført til en gruppering af en række udfordringer i opløftende og bekymrende og stor eller lille forandring.

Interviews er gennemført med fiskere fra Esbjerg, Hvide Sande, Hirtshals, Hundested, Skagen, Gilleleje, Hanstholm og forskellige havne i Kreds Øst.

Udover denne rapport udkommer der senere på året en rapport på baggrund af samtaler med fiskere, der har forladt erhvervet.

Den første rapport af sin art

Det psykiske arbejdsmiljø er aldrig tidligere blevet kortlagt for dansk fiskeri. Der er blevet studeret og forsket meget i, hvordan fisken har det, men aldrig før hvordan fiskeren har det.

Derfor har Fiskeriets Arbejds miljøråd sat arbejdet i gang med at undersøge, hvordan fiskerne påvirkes og har det på baggrund af regler, kvoter og en lang række andre påvirkninger i dagligdagen.

Rapporten er udarbejdet af seniorforsker Jørgen Møller Christensen og stud. Techn. Soc. Anders Bertelsen Carlsbæk fra Center for Maritim Sundhed og Samfund, Syddansk Universitet.

Rapport om det psykiske arbejdsmiljø

Sikkerhed er blevet mere betryggende

Arbejds miljø

Der er plusser ved at være fisker efter et øget fokus på sikkerheden har ændret arbejdsvilkårene

Af René Dandanell

Arbejdet som fisker er blevet mindre farligt, viser statistikken for ulykker og forlis indenfor faget. Det er også et af de træk, som rapporten peger på.

”Sikkerheden er blevet mere betryggende”, lyder det i rapporten.

Tidligere var ulykker og fare en naturlig del af hverdagen, men nu opleves arbejdsmiljøet som kraftigt

forbedret.

”Risici og farer i arbejdsmiljøet er ikke længere noget, der betragtes som et givent vilkår i arbejdet, men noget der vies opmærksomhed”, står der i rapporten.

Opmærksomheden opnås blandt andet gennem dialog og drøftelse af sikkerhedskulturen, ligesom Fiskeriets Arbejds miljøråd også betragtes som en god støtte i sikkerhedsarbejdet. Derved er fokus rettet mod

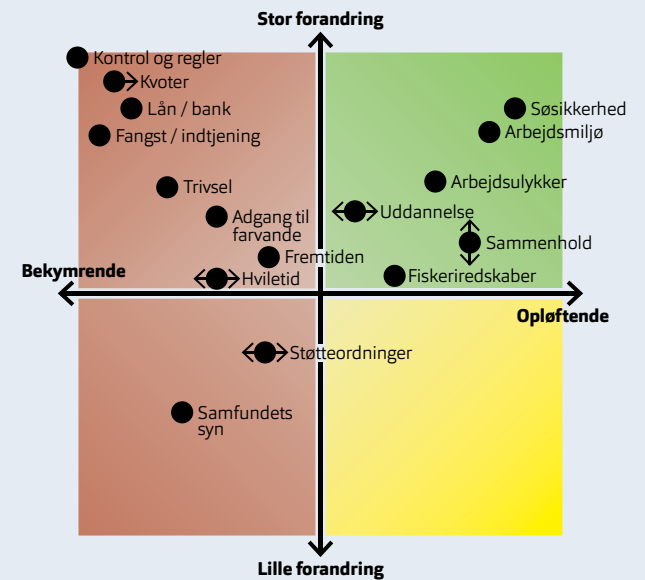
at undgå ulykker, og det kombineret med udvikling af teknik, der kan reducere det tunge og fysiske arbejde ombord, er det blevet nemmere at være fisker.

På en række områder vurderede fiskerne i undersøgelsen, at der er sket forbedringer indenfor erhvervet. Nogle af de ting, der påvirker fiskerne i dagligdagen, er samfundets syn på fiskerne blandt i forhold til discard. Og her spiller udviklingen af fiskeredska-

ber en opløftende rolle. Det medfører nemlig, at fangsmulighederne er styrket og fiskeriet er blevet mere fleksibelt og bæredygtigt. Samtidig er udsmidning af fisk blevet mindre, står der i rapporten.

Også sammenholdet imellem fiskere er stort. Krisen i fiskeriet synes ifølge rapporten af have styrket sammenholdet, hvilket set som opløftende for langt hovedparten af fiskerne.

Fiskere vurderer forandringer til den gode side

Samlet oversigt over fiskernes syn på forandringer i erhvervet.

Fiskere er nogle banditter

Omdømme

De grønne organisationer skaber et dårligt billede af fiskeriet og udsætter fiskerne for en hetz

Af René Dandanell

De danske fiskere føler sig udsat for en hetz fra samfundet, hvor billedet af en ”flok banditter og tyveknapte” er det fremtrædende. Det er i hvert fald den oplevelse, som fiskerne, der deltog i undersøgelsen, har.

”De tror ikke på os. Vi bliver betragtet som tyve og bliver overvåget hele tiden. Det gør da, at jeg bliver mindre stolt af at være fisker”, forklarede en af fiskerne.

Han følte, at uanset om man gør noget ulovligt eller ej, så kigges der skævt til fiskerne. For det billede,

der tegnes i medierne, er enten rosenrødt eller et negativt billede af erhvervet. Og der er en særlig dagsorden i at kalde fiskerne for ”banditter”.

”Det er de grønne organisationer, der tjener penge på at gøre os til banditter”, konstaterede en fisker.

Jørgen Møller Christensen forklarer i rapporten, at fiskerne ikke føler sig hørt, hverken i den generelle samfundsmæssige debat eller af politikere og havbiologer. Og det skyldes måske det skræmmende billede, de grønne organisationer netop har malet af det moderne fiskeri.

”En fisker bliver betragtet som en, der kun er in-

teresseret i at udnytte naturen. Et billede, der – ifølge fiskerne – har spredt sig til den almene befolkning”, lyder det i en sammenfatning af forskeren.

Økologisk fisk

Når det gælder snakken om discard bliver fiskerne også taget til indtægt for at de smider fisk overbord. Men det har ikke været fiskernes dagsorden at smide fisk ud igen.

”Vi har ondt ved at smide ud, men skal det, hvis vi skal følge reglerne,” sagde en fisker før landingspligten blev indført.

Sammenblanding af begreber og udsagn er også et andet område, hvor fisker-

ne føler sig misforståede. Når det gælder redskaber, så blandes det alt for meget sammen, og det skaber forvirring. Ligeledes gælder det med overfiskeri.

”De snakker om overfiskning og udsmid af fisk helt generelt uden at skelne mellem, om de tænker på os eller andre lande,” lød det.

Fiskerne fortæller også, at de vil være bæredygtige, ligesom udsmid gør ondt. Det hænger også sammen med fiskernes egen forståelse af fiskeriet, hvor økologi burde være hæftet på den vildtfangede fisk.

”Hvem er mere økologisk end os fiskere?”, lød det.

Fiskere er blevet mere pressede

Undersøgelse

Første gang det er undersøgt, hvordan fiskerne har det psykisk

Af René Dandanell

Der er ganske godt styr på,

hvordan fiskerne under havets overflade har det. Men hvordan har fiskeren det? Det spørgsmål har i mange år stået ubesvaret hen. Nu har Center for Maritim Sundhed og Samfund ved Syddansk Universitet på opdrag fra Fiskeriets Arbejds miljøråd undersøgt fiskernes ve og vel.

Og svaret er ikke opløftende.

- Fiskerne, der er i dag

pressede, siger Jørgen Møller Christiansen, seniorforsker ved SDU og cand. psych.

Det er udviklingen og omvæltningerne i fiskeriet, der påvirker fiskerne.

- Jo mindre fartøjet er, jo større pres oplever fiskerne, konstaterer Jørgen Møller Christiansen.

Han peger på, at det er flere forhold der spiller ind. Økonomien er en

væsentlig del, sene udmeldinger om kvoterne og regelsættet for at fiske er blandt de emner, der skaber utryghed. Derved bliver det vanskeligt at se fremad.

- Muligheden for at planlægge morgendagen er meget svær, konstaterer Jørgen Møller Christiansen.

Han nævner, at undersøgelsen, der er udført som et pilotprojekt, åbner op

for yderligere undersøgelser af det psykiske arbejdsmiljø i fiskerierhvervet. Og det er vigtigt, mener han.

- Fiskeriet er stadig betydende i det danske samfund. For eksempel er eksporten af forarbejdede fiskeprodukter på 22 mia. kroner, konstaterer han.

Men der er en blandet bekymring for fremtiden.

- En af de fiskere, jeg interviewede udtrykte det

således: Jeg ser et lys for enden af tunnelen, men jeg er usikker på, om det er fra et modkørende tog,

siger Jørgen Møller Christiansen, der håber på, at der vil blive mulighed for yderligere undersøgelser af emnet. Og han peger også på at drage erfaringer fra landbruget, hvor der er oprettet en ”hotline” for landmænd, der er i økonomisk eller personlig krise.

Rapport om det psykiske arbejdsmiljø

Flere fisk til færre penge

Økonomi

Der skal arbejdes mere for at holde timelønnen – og selv det er ikke altid nok

Af René Dandanell

De økonomiske forhold har ganske stor betydning for fiskernes dagligdag. Derfor er det også bekymrende, at fiskepriserne og indtjeningen er vigende i fiskeriet. Generelt set opleves det som meget bekymrende. Det er dog kendt, at svingende priser altid har været et vilkår i erhvervet, men det synes som om, at niveauet er faldet. Der skal med andre ord arbejdes mere for opnå en fonuftig timeløn.

"Det er meget bekymrende, at fiskepriserne er

faldet så meget. Vi kører med underskud og burde fange mere for at få det hele til at hænge sammen, men her sætter kvoter og regler grænser", lyder det i rapporten.

Og selv når der fanges mere, så hænger økonomien stadig ikke sammen.

Det globale marked har også sat sit præg på fiskeriet. Priserne på fisk bliver nemlig presset af import af billig fisk fra Asien.

"Det er med til at presse prisen i bund," lyder argumentet.

At der må arbejdes mere for den samme løn afspejles i rapporten også af en

opgørelse af fangstværdi for rødspætte. I 2003 blev der således fanget 22.379 tons rødspætter til en værdi på 318,6 mio. kroner. Sammenholdes det med tallene for 2012, så lå omsætningen på 207,2 mio. kroner, hvilket udgør et fald på 37 procent. Mængden er modsat kun faldet med 4,5 procent, så kilo-prisen er blevet reduceret over årene.

Rapporten peger også på, at omkostningerne er steget. Fra 2009 til 2010 steg omkostningerne i gennemsnit pr. virksomhed med 800.000 kr., og tendensen fortsatte i 2011

og 2012. Det er således ikke kun fiskeprisen, der bekymrer fiskerne, men også at det bliver stadig dyrere at drive virksomheden.

Selvom økonomien er presset, så var der dog flest kystnære fiskere i undersøgelsen, der alligevel fandt erhvervet attraktivt.

"Vi er i fiskeriet, fordi det stadig er et frit liv, hvor man selv bestemmer sin arbejdstid og på grund af det kick og spændingen, det giver, når man laver en stor fangst. Det er jagten, stilheden og naturen, der driver os," konstaterede en kystfisker således.

Bankerne vil ikke låne

Finansiering

Mulighederne for lån skal øges med ny bank

Af René Dandanell

Der er ikke meget tiltro hos fiskerne til, at de kan gå i banken og låne penge. Det er en af de klare konklusioner i rapporten "Omvæltninger og det psykiske arbejdsmiljø i fiskeriet".

"Vores lånemulighed i banken? Den er under gulvbrædderne! Det er den største trussel i vores erhverv i dag. Der er behov for, at vi alle kan låne til den samme rente", lød det fra en af fiskerne.

Og selvom det er fortalt

af en kystfisker, så ligger de andre fiskeres udsagn ikke langt fra. En havfisker udtrykker således, at han heller ikke føler, banken vil låne penge ud.

Derfor lød en samstemmende opfordring fra fiskerne, at der skal etableres en fælles bank for fiskeriet på realkredit lignede vilkår.

"Det er sådan nogle lån, der virkelig kan sætte gang i faget, både hos de små og større fartøjer", sagde en fisker, der altså gerne så den hedengangne fiskeribank genoplivet.

Sene kvotemeldinger giver frustration

Kvoter

Udmelding om næste års TAC i december er alt for sent

Af René Dandanell

"Vi ved kun, at det vi har i dag, det har vi ikke næste år", lød det fra en af fiskerne, da undersøgelsen om omvæltningerne i det psykiske arbejdsmiljø blev diskuteret.

Det er den årlige fastsættelse af TAC-kvoten, der udgør udfordringen. For fiskerne har ingen ro på, og kan dermed ikke opstille et budget for næste år, før

TAC'en er fastlagt. Det sker for Østersøens vedkommende på ministerrådsmødet i oktober, mens TAC'en for Nordsøen, Kattegat og Skagerrak først er på mødet i december måned. Og TAC'en for Nordsøen, Kattegat og Skagerrak har i et par år, mens undersøgelsen har løbet, været udsat for en forsinkelse, så den først er kommet på plads nogle måneder ind i året.

"Det værste er, at udmeldingerne om TAC-kvoterne

ofte kommer meget sent, så vi ikke kender morgendagen. Det er dybt frustrerende", lød det fra en fisker.

"Det hører jo ingen steder hjemme, og det gør det hele meget usikkert og meget frustrerende", lød det.

Der er dog tilfredshed med systemet. Uddelingen af FKA og IOK har gjort det muligt at planlægge – om end det sker sent.

"Det er en klar forbedring i forhold til de gamle "rationer", lød det.

Jørgen Møller Christiansen konstaterer således i undersøgelsen, at kvotesystemet er rammesættende for erhvervet. Problemet er den manglende forudsigelighed, TAC'en giver anledning til med udsving år for år. Mismod og afmagt spores i fiskernes beretning og udtrykkes således af en havfisker: "Frustrationen er, at man ikke kan gøre noget ved dem. Det er jo biologierne og politikerne, der bestemmer dem – ikke os".

Kontrollen er uretfærdig

Kontrol

Uensartet og bagatelagtige forhold er årsag til usikkerhed hos fiskerne

Af René Dandanell

Fiskerne har ikke noget imod kontrol, men de oplever kontrollen som uensartet og håndhæves i flæng. Det er et af udsagnene i den rapport, som Center for Maritim Sundhed og Samfund, SDU, står bag. I rapporten er en række fiskere blevet spurgt om deres syn på forskellige områder, der berører fiskerne i det daglige, og en af dem er kontrollen til søs, i havn og administrativt. Og her er kritikken omfattende og hård.

"Jeg er konstant usikker, når vi sejler ind. Har jeg nu det hele i orden? Man føler sig nærmest som småkriminelt. Det er os (fiskerne, red.), der skal bevise, at vi ikke har lavet noget lort. Det er ikke dem (kontrollen, red.), der skal bevise, at vi gør noget forkert", forklarer en fisker således i rapporten.

En anden fisker nævner, at han fik en bøde, da der manglede to mm i længden på to sorthummere, han havde fanget.

"Det gav en bøde. De hænger sig i bagateller", lød det.

I et andet tilfælde var et forkert skøn på 6 kilo rødspætter tæt ved at koste en fisker en bøde.

"Det virker som om, at der blev set på, at det er noget jeg gør med fuldt overlæg for at få en økonomisk gevinst ud af det. Men nej sådan er det ikke," konstaterede fiskeren undervejs i gruppesamtalerne.

Ifølge forfatteren til rapporten, Jørgen Møller Christiansen, er det bemærkelsesværdige i fiskernes oplevelse af kontrollen, at der udtrykkes samstemmende massiv frustration, irritation og utryghed rettet mod kontrollen.

Det må give stof til eftertanke, fremhæver Jørgen Møller Christiansen.

"På den ene side er fiskerne enige i, at der bør være kontrol, på den anden side føler fiskerne sig urimeligt behandlet, mistænkeliggjort og kriminaliseret", lyder det i rapporten.

En af mulighederne – ifølge forfatteren – er forbedret information og kommunikation, så gensidig tillid og dialog kan højnes.

Fiskernes Fiskesortering Hirtshals

Fiskerejet siden 1966...

En sund og kvik samler.
Mulighed for medlemskab for alle erhvervsfiskere i Danmark, med deraf flg. ret til evt. overskud.

Døgnvagt på tlf.
98 94 14 37 - 40 45 86 37

Det er os med de GRØNNE TRUCKS

Direktør Palle Jensen. Tlf. 26 35 46 43
Afrejning gennem Nordjyske Bank A/S i Hirtshals. Tlf. 98 94 16 00

ES-TRAWL ApS
Servicegården
7730 Hanstholm
Tlf. 97 96 11 26

FISKERIETS ARBEJDSMILJØRÅD
Auktionsgade 1b Tlf. 75 18 05 66 www.f-a.dk
6700 Esbjerg Fax 75 18 05 75 e-mail: post@f-a.dk
Tilmeld dig vores nyhedsbrev på www.f-a.dk

Kontortider
Mandag - torsdag kl. 8.00-15.30 Fredag kl. 8.00-14.30

BRANDT
STATSAUTORISERET REVISIONSPARTNERSELSKAB
Skolegade 85 · 2. sal · 6700 Esbjerg
Tlf. 75 45 60 00 · www.BrandtRevision.dk